

Il-Mara Midinba

storja ta' Albert Camus maqluba
 għall-Malti minn
 Toni Aquilina

NITFA TA' DUBBIENA KIENET ILHA MHUX hażin iddur gewwa x-xarabank avolja l-hgieg tat-twieqi kien imtella'. Ghad li mhux soltu, kienet ġejja u sejra ttir bla hoss, mingħajr saħha. Janine harbitilha minn taht ghajnejha, imbagħad ratha tinzel fuq l-id ma titharrikx ta' żewġha. Kienet il-kesha. Id-dubbiena kienet titriegħed ma' kull buffura riħ itajjar ir-ramel li kien jobrox mal-hgieg. Fid-dawl bati tal-ghodwa xitwija, bl-istorbju ta' pjanċi u fusien, il-vettura kienet għaddejja tixxengel, timxi 'l-quddiem bil-hnien. Janine harset lejn żewġha. Bil-bżeżeż ta' xagħar bajdani miżmumin 'l-isfel fuq ġbin dejjaq, imnieher wiesa', halq imghawweġ, Marcel kellu bixra ta' fawnu bil-geddum. Ma' kull toqba li sabu fit-triq hassitu jithaxken magħha bil-qabża. Imbagħad kien jerġa' jħalli t-toqol ta' ġismu jintelaq fuq riġlejh miftuhin, harstu tiċċassa, ghaxwi mill-ġdid u mohħu mitfi. Ghajr ghall-pali hoxxn u mielsa ta' jdejha, imċekknin hafna aktar bil-flokk tal-flanella griz itwal mill-kmiem tal-qmis u mrikkbin fuq il-polzi, xejn ma deher qed jiċċaqlaq. Tant kienu qed jagħfsu b'sahha valiġġa ċkejkna tal-luna miżmuma bejn irkubbtejħ li ma dehrux ihossu d-dubbiena teqleq biex timxi.

F'salt wieħed instema' r-riħ iwenven wahda sew u č-ċpar minerali madwar ix-xarabank sar aktar sfiq. Issa r-ramel beda ġej kocċ kocċ u jaħbat bis-sahħha fuq il-hgieg qisu qed jitwaddab minn idejn mistura. Id-dubbiena tertret ġewnah, intlewiet fuq saqajha u taret lil hemm. Ix-xarabank naqqset mill-heffa u kienet ghoddha waqfet. Ir-riħ imbagħad deher qed ibatti, iċ-ċpar jehfief xi ftit u

I-vettura reġġhet žiedet fil-mixi. Bdew jinfethu rqajja' ta' dawl tul il-pajsaġġ mgharraq fit-trab. Żewġ jew tliet siġar tal-palm nexfin u bojod, qishom maqtugħin ġol-metall, tfaċċaw f' daqqa wahda quddiem it-tieqa biex imbagħad għebu sekonda wara.

“X’pajjiż dan ukoll!” qal Marcel.

Ix-xarabank kienet mimlija Għarab għal taparsi reqdin, imleffin fil-braneż tagħhom. Uħud minnhom kienu tellgħu saqajhom fuq il-maqħad u bdew jitbandlu aktar mill-ohrajn maċ-ċaqliq tal-karozza. Is-skiet u l-bruda tagħhom spiċċaw biex kiddewha lil Janine, hassitha li kienet ilha tivvjaġġa jaġiem shah ma' dik l-iskorta muta. Madanakollu x-xarabank kienet telqet mas-sebh, mit-terminus tal-ferrovija, u għal sagħtejn fir-reżha ta' filghodu, baqgħu għaddejjin fuq medda kbira ta' art watja, ġeblija u hawlja, li ta' l-anqas fil-bidu tal-vjaġġ, kienet twassal f'linji drittī minn xefaq hamrani ghall-iehor. Imma mbagħad qam ir-riħ li ftit ftit bala' l-wesgha ta' art kbira bla qies. Minn dak il-waqt 'il quddiem, il-passiggieri ma kienu raw xejn aktar; wieħed wara l-iehor għalqu halqhom u qaghdu jbahħru fis-skiet qishom f'xi lejl bla rquad, xi mindaqqiet jimshu xufftejhom u ghajnejhom horor bir-ramel li ffiltrā ġewwa l-karozza.

“Janine!” Ghall-ghajata ta' żewġha hassitha tinqata' minn ġewwa. Ghaddielha minn rasha kemm dak l-isem ma kien joqogħidilha xejn, twila u mirbruma kif kienet. Marcel ried ikun jaf fejn kienet tinsab il-valiġġetta bil-kampjuni. Esplorat b'saqajha l-ispazju vojt taħt il-maqħad, messet ma' oġġett u qatgħetha li kienet il-valiġġetta. Fil-fatt ma setgħetx titbaxxa mingħajr ma taqta' xi ftit nifisha. B'danakollu, il-kullegġ hi kienet tigi l-ewwel fil-ġinnastika u kellha nifs biex tbigh. Kien ilu li ghadda daqshekk dak iż-żmien? Hamsa u għoxrin sena. X'inhuma hamsa u għoxrin sena ladarba kien qis u lbierah qed ittellha' u tniżżeż tibqax libera jew tiżżewwegħx, qis u lbierah ukoll qed tahseb bi dwejjaq kbar fuqha f'dak il-jum li fi, forsi, għad tixxieh weħidha. Hi ma kienitx weħidha, u dak l-istudent tal-liggi li ma ried jitlaqha b'xejn issa kien jinsab maġenħha. Spiċċat biex aċċettatu, ghalkemm kien xi ftit qsajjar u ma tantx hadet grazzja la mad-dahka herqana u qasira tiegħu, lanqas ma' ghajnejn suwed imqabbżin 'il barra żżejjed. Imma kien jogħġobha fih il-kuraġġ li bih kien jiffaċċja l-hajja, li bħalu kellhom il-Franċiżi ta' dan il-pajjiż. Kienet toġħġobha fih ukoll il-bixra ta' wieħed denbu bejn il-blata meta l-ġrajjiet, jew in-nies, ma jissodisfawx l-aspettattivi tiegħu. Fuq kollo kien jogħġobha l-fṣied li ggħiġib magħha l-imhabba, u hu kien għamlilha kumplimenti bir-radam. Sforz kemm kien iġagħalha thoss ta' spiss li hi teżisti għalihi, kien iġagħalha teżisti tabilhaqq. Le, ma kienitx weħidha hi

Ix-xarabank, tpaqpaq bil-kbir, fethet passaġġ qalb ostakli inviżibbli. Ĝewwa l-karozza b'danakollu, hadd ma tniffes. F'salt wiehed Janine hasset ghajnejn xi hadd fuqha u daret lejn il-maqghad ta' biswitha, in-naha l-ohra tal-passaġġ. Dan ma kienx Għarbi u stagħġbet kif ma kenitx innutatu fil-mument tat-tluq. Kien liebes l-uniformi tar-riġmenti Franciżi tas-Sahara b'beritta-kep iż-ġħażel jagħti fl-ismar fuq wiċċu sewdien jixbah dak ta' ġakall, tawwali u ghall-ponta. Kien qiegħed jeżaminaha b'ghajnejh čari, b'dik id-daqqa t'ghajnej biċċiera, iħares cass lejha. Hmaret f'daqqa wahda u daret lura lejn żewġha li kien għadu qed jgħarrex quddiemu minn ġoċ-ċpar u r-rih. Tgezzet fil-kowt tagħha. Iżda baqgħet iġġib lis-suldat Franciż quddiem għajnejha, twil u rqiq, irqqi issemmix, bil-ġakketta ssikkata sew miegħu tant li jagħti dehra ta' xi hadd magħmul minn materjal niexef u jitfarraf, tahlita ta' ramel u għadam. Kien f'dak il-waqt li rat l-idejn magħlubin u l-wiċċi mahruq ta' l-Għarab li kien quddiemha. Untebhet kemm deħru li kellhom fejn joqogħdu fil-wisa', minkejja l-abbundanza ta' hwejjighom, fuq l-imqagħad, fejn żewġha u hi bilkemm kemm setgħu joqogħdu. Madanakollu hi ma kenitx daqshekk hoxna, pjuttost twila u mimlija, mibruma u għadha ssħħar għal warajha s'issa – kif setgħet tinduna sew mill-hars li kien jagħtuha l-irġiel – bil-wiċċi xi ftit tħalli li kellha, b'ghajnejha friski u jixegħlu, ma jaqblu xejn ma' dak il-kobor ta' ġisem li hi kienet taf kemm kien shun u ta' serħ.

Le, xejn m'għadda minn ghaliha bħalma kienet hasbet hi. Meta Marcel kien għamel f'rasu li jehodha miegħu waqt li hu jżur post wara l-ieħor fuq xogħol, hi gerġret u ma reditx. Kien ilu hafna jahseb fuq dan il-vjaġġ, eżattament minn tmiem il-gwerra, fi żmien meta n-negozju kien reġa' lura għan-normal. Qabel il-gwerra, il-hanut żgħir tad-drappijiet li kien ghadda għandu mingħand il-ġenituri tieghu, meta ma kompliex jistudja l-ligi, kien jippermettilhom iġaħġiha sew mhux hażin. Mal-kosta, is-snini taż-żgħożija tista' tgħaddihom fil-hena. Iżda hu ma kienx ihobb jeżerċita ruhu hafna u ma damx wisq ma waqaf johodha sal-bħar fuq ix-xtajtiet. Il-karozza ċkejkna li kellhom ma kenitx toħroġhom mill-belt hliel ghall-ġirja ta' nhar ta' Hadd. Il-bqija kien aktar jogħġibu jqattra' l-hin ġol-hanut qalb id-drappijiet ta' kull lewn, għad-dell ta' l-arkati ta' dak id-distrett nofsu indiġenu, nofsu Ewropew. Fuq il-hanut, kieno joqogħdu go tliet kmamar iddekorati b'purtieri kbar Għarbin u mgħammra stil Barbès. Kieni baqgħu bla tfal. Is-snini għerrbu, fl-ghabex li dahlu fi, wara persjani mbexxqin. Is-sajf, ix-xtajtiet, il-mixjet, sahansitra s-sema kieni 'l bogħod. Xejn ma kien jidher jinteressah lil Marcel hliel in-negozju. Hi hasset li kienet kixxfet il-vera passjoni tiegħu, il-flus, u bla ma taf wisq ghaliex haġa

bħal din m'għogħibithiex. Wara kollox hi kienet tmur minn fuq. Hu ma kienx xhih, bil-maqlub, ġeneruż, l-iżżej magħha. "Li kelleu jiġrili xi haġa," kien jgħidilha, "ikun hemm x'jilqaghlek." U hekk hu tabilhaqq, wieħed jeħtiegħlu jilqa' bil-quddiem għal meta jiġi bżonn. Iżda mill-banda l-ohra, fejn ser issib l-irpar biex tilqa' għal dak li m'għandux x'jaqsam mal-għejxien? Kien dan li minn żmien għal żmien kienet thoss b'mod konfuż iberren ġo fiha. Hi frattant kienet tghin lil Marcel billi żżommmlu l-kotba u xi drabi toqghod fil-hanut floku. L-agħar fis-sajf ghax is-shana kienet toqtol sahansitra s-sensazzjoni helwa ta' kibi.

F'salt wieħed, preciżament fil-qalba tas-sajf, il-gwerra, Marcel bil-lieva, imbagħad mibghut lura d-dar minhabba raġunijiet ta' saħħa, skarsezza ta' drappijiet, negozju wieqaf, it-toroq bahħ u jikwu. Li kelleu jinqala' xi haġa, minn issa 'l-quddiem, ma kienx ikollha aktar x'jagħmel tajjeb. U dan hu ghaliex malli reġgħu tfaċċaw id-drappijiet fis-suq, Marcel kien għamel hsieb li jalas wasla sal-villaġġi tal-pjanuri fin-naha ta' fuq u t'isfel biex ma jkollux ghalfnejn jagħmel użu mis-servizzi tas-sensara u jbigh direttament hu lill-merkanti Għarab. Kien qataghha li jehodha miegħu. Hi kienet taf li l-mezzi tat-trasport kien diffiċċli, kien jaqbadha l-qtugħ tan-nifs, u kienet tippreferi toqghod id-dar tistennieħ. Iżda hu kelleu rasu iebsa u aċċettat ghax kien jinhtiġilha wisq energija biex tirrifjuta. Issa hemm kienet u tabilhaqq xejn ma kien jixxbah dak li kienet stħajlet hi. Kienet beżgħet mis-shana, mill-qtajja' ta' dbieben, mil-lukandni nkallati, mimljin irwejjeh ta' maskta. Ma kienitx hasbet fil-kesha, fir-riħ ixoqq l-ġħadam, f'dawn il-pjanuri semi-polari, miżgħudin bin-naqal. Kienet holmot ukoll b'siġar tal-palm u ramel artab. Hija rat f'dan il-mument li d-deżer ma kienx hekk, iżda ġebel biss, ġebel kullimkien, fis-sema fejn kien għadu jsaltan wahdu, it-trab tal-ġebel kiesah u jqarmec, kif ukoll fl-art fejn hlief żarkus nieħej ma kien jikber xejn qalb il-ġebel.

Ix-xarabank waqfet hesrem. Ix-xufier lissen ma' l-erbat irjiegħ xi ftit kliem f'dak l-ilsien li kienet qattgħet hajjitha kollha tisma' bla qatt ma feħmet. "X'qed jiġi?" staqsa Marcel. Ix-xufier, din id-darba bil-Franċiż, qal li r-ramel bilfors kien sadd il-karburatur, u hawn Marcel seħet dan il-pajjiż mill-ġdid. Ix-xufier kixef xedaq snien bid-dahk u sostna li ma kien ġara xejn gravi, li kien ser inaddaf il-karburatur imbagħad wara jkomplu sejrin fi triqithom. Fetaħ il-bieba, ir-riħ kiesah inbala' ġol-karozza u minnufih tertqilhom wiċċhom b'elf ramla. L-Għarab kollha ghoddus mneħiħom ġol-braneż tagħhom u tgezzu tajjeb. "Aghlaq dik il-bieba," inkorla u ghajjat Marcel. Ix-xufier ġie lura lejn il-bieba jidħak. Bil-lajma kollha, ha xi ghodod minn taht id-daxxbord, imbagħad, imċekken fiċ-ċpar, reġa' għeb fuq quddiem mingħajr ma għalaq il-bieba. Marcel

tniehed. "Oqghod żgura li qatt ma ra magna ta' vettura f'hajtu." "Aqtagħha!" qalet Janine. F'daqqa wahda hassitha tinqata' minn ġewwa. Weqfin soptu fuq munzelli ta' terrapien mal-ġenb tat-triċ, viċin hafna tax-xarabank, dehru suriet ta' nies imgeżwrin minn fuq s'isfel. Taħt il-kappun tal-braneż, u wara hajt dobblu ta' velijiet, kienu jidhru biss ghajnejhom. Muti, min jaf minn fejn inqalghu, kienu qed iharsu lejn il-vjaġġaturi. "Rghajja," qal Marcel.

Gewwa l-karozza, is-skiet kont taqtgħu b'sikkina. Il-passiġġieri kollha, rashom baxxuta, kienu qishom qed jisimghu lehen ir-riħ, imholli fil-libertà jiġgera fuq dawk il-pjanuri ma ji spiċċaw qatt. F'daqqa wahda, lil Janine laqatha n-nuqqas tista' tghid shih ta' bagalji. Fit-terminus tal-ferrovija, ix-xufier talla' fuq is-saqaf il-bagoll tagħhom u xi ftit soror. Fuq ġewwa tax-xarabank, fuq l-ixkafef ghall-bagalji, stajt tara biss bsaten kollhom għoqod u basktijiet tal-qasab iċċattjati. Dawn in-nies tan-Nofsinhar, milli jidher, kienu jivvjaġġaw kollha b'idejhom vojta.

Iżda x-xufier kien reġa' lura, fuq tiegħu daqs qabel. Ghajnejh biss kienu jidhru dahkana, 'il fuq mill-velijiet li kien għatta wiċċu bihom huwa wkoll. Habbar li kienu ser jitilqu. Ghalaq il-bieba, waqaf ir-riħ, u x-xita ta' ramel fuq il-hġieġ setghet tinstema' ahjar. Il-magna soħġlot imbagħad intfiet. Imleħha għal hin twil bid-dawrien taċ-ċavetta, sa fl-ahħar qabdet u x-xufier irrevvja ħaha billi qaghad itella' u jniżżeł siequ fuq il-gass. F'dagħidigha ta' sulluzzu, ix-xarabank reġġhet qabdet triqitha. Minn qalb il-massa mċerċra tar-rgħajja, għadhom weqfin, telghet id li mbagħad għosfrot fiċ-ċpar ta' warajhom. Kważi minnufiħ il-vettura bdiet toqmos fit-triċ li kienet saret aghħar minn qabel. Maċ-ċaqliq l-Għarab bdew jixxenglu bla waqfien. Madanakollu Janine xorta hassitha ghajnejha sejra biha x'hi tfaċċat għal għarrieda quddiemha kaxxa ċkejkna safra mimlija mustardini tal-kaxxu. Is-suldat-ġakall kien qiegħed jitbissmilha. Hasbitha, hadet u żżiet hajr. Il-ġakall qiegħed il-kaxxa ġol-but u bela' t-tbissima tiegħu f'nifs wieħed. Dikment, qaghad iħares dritt quddiemu lejn it-triċ. Janine daret lejn żewġha u ħlief il-kozz sod t'gonqu ma ratx. Kien qiegħed iħares minn ġol-hġieġ lejn iċ-ċpar jisseffaq dejjem aktar huwa u tiela' 'l fuq mill-ibraq ta' terrapien jitherreż bhallikieku xejn.

Kienu ilhom is-sighat għaddejjin u l-għeja tfiet għal kollox il-hajja ta' ġewwa l-karozza x'hi instema' jidwi xi ghajat minn barra. Xi tħalli lebsin il-barnuża, iduru dawramejt, qishom ċippitati, kienu qed jaqbżu, iċapċpu jdejhom, u jiġi madwar ix-xarabank. Din kienet issa miexja ġo triq twila bid-djar baxxi fuq iż-żewġ nahiet. Kien deħlin fl-oażi. Ir-riħ kien għadu jonfoh iż-żda l-hitan waqqfu l-frak iraqiż tar-ramel milli jkompli jitfi d-dawl. Is-sema

xorta wahda baqa' msahhab. Qalb l-ghajat, it-twerziq sfrenat ta' brejkijiet, ix-xarabank waqfet quddiem l-arkati taflin ta' lukanda bil-hgieg mahmuġ. Janine niżlet u fit-triq hassitha ser taqa' u ma taqax. Lemħet 'il fuq mid-djar minarett graċli ta' lewn safrani. Fuq ix-xellug tagħha, digħà feġġew l-ewwel siġar tal-palm ta' l-oazi u xtaqet kieku timxi lejhom. Imma ghalkemm kien ghoddu sar nofsinhar, kien hemm ksieh ixoqq l-ghadam, ir-rih ġagħhalha tirtogħod. Daret lejn Marcel, ul-ewwel ma rat kien is-suldat miexi fid-direzzjoni tagħha. Stennietu jitbissmilha jew isellmilha. Baqa' għaddej bla ma hares lejha u għeb. Inkwantu għal Marcel, hu kien imħabbat jara kif ser jitnizzel il-bagoll tal-landa sewda bid-drappijiet ġo fih imperreċ fuq is-saqaf tax-xarabank. Ma kienitx ser tkun haġa faċli. Ix-xufier kien wahdu biex jieħu hsieb il-bagalji u ma damx ma waqaf, bilwieqfa fuq is-saqaf, biex joqghod iħambaq quddiem iċ-ċirku ta' braneż miġburin quddiem ix-xarabank. Janine, imdawra b'uċu qishom għadma u ġilda, assedjata b'għajat gutturali, hasset l-għeja li kellha fuqha f'daqqa wahda. "Jien sejra," qalet lil Marcel li kien qed jittlef sabru huwa u jsejjah lix-xufier.

Dahlet fil-lukanda. Is-sid, Franciż xipli u ta' ffit kliem, ġie jilqaghha. Tellagħha fl-ewwel sular, f'passaġġ bil-loġoġ jaġħtu għal fuq it-triq, ġewwa kamra fejn deher li kien hemm biss sodda tal-hadid, siġġu miżbugħ b'żebgha tal-verniċ bajda, virga għad-dendil tal-hwejjeg mingħajr purtieri quddiemha u, wara paraventu tal-qasab, trepied bi friskatur miksi bit-trab fin tar-ramel. X'xin is-sid ghalaq il-bieb, Janine hasset il-ksieħ ġej mill-hitan għerja u mbajda bil-ġir. Ma kienitx taf fejn taqbad tqiegħed il-basket ta' jdejha, jew toqghod hi stess. Timtedd jew toqghod bil-wieqfa, xorta wahda tirżah. Baqghet bil-wieqfa, iżżomm il-basket f'idha, tiċċassa lejn speċi ta' rewwieha fil-ġoli qrib is-saqaf bis-sema jidher minn ġo fiha. Kienet qed tistenna bla ma taf tgħid xiex. Hasset biss is-solitudni tagħha, u r-reżha li kienet qed ixxoqqha, u piż itqal in-naħha tal-qalb. Fil-fatt kienet qed toħlom, kważi truxa ghall-hsejjes li kienu telghin mit-triq mal-leħen jitbaqbaq ta' Marcel, aktar konxja ghall-kuntrarju ta' dak il-hoss ta' xmara għaddejja li kien qed jaslıilha mir-rewwieha u kien qed jitqanqal mirriħ ivenven qalb is-siġar tal-palm, li issa tant dehrilha kienu viċin tagħha. Imbagħad ir-riħ deher jonfoh id-doppju, il-hoss hlejju ta' l-ilmiġiet inbidel f'tisfira ta' mewġ. Sthajlet, wara l-hitan, bahar ta' siġar tal-palm itajru r-raghwa fit-tempesta. Xejn ma kien jixxbah dak li kienet stenniet, iżda dak il-mewġ inviżibbli hasxitu jiffriskalha ghajnejha ghajjenin. Baqghet bil-wieqfa, bla grazzja, dirghajha mitluqin jixxenglu, daharha xi ffit mghawweg, il-bard dejjem tiela' ma' riġlejha tqal. Kienet qed toħlom bis-siġar tal-palm dritt u jitbandlu u bit-tfajla li kienet dari.

Wara li ffriskaw, niżlu fil-kamra ta' l-ikel. Fuq il-hitan gherja, tpingew xi ġemel u siġar tal-palm, mgharrquin f'kunfettura ta' lewn roża u vjola. It-twiegħi bl-arkati bilkemm kien jidhol dawl minnhom. Marcel informa ruħu fuq il-bejjiegħa mingħand sid il-lukanda. Wara mar iservihom xwejjah Għarbi b'dekorazzjoni militari fuq il-ġakketta-kamzu li kien liebes. Marcel beda jinkwieta u l-hobż tiegħu ġabu trietaq. Lil martu ma hallihiex tixrob ilma. "Mhux mgħolli. Inbid hu." Ma hadtx gost, l-inbid kien ixahxahha. Imbagħad fil-menu kien hemm il-majjal. "Il-Koran ma jippermettihx. Iżda l-Koran ma kienx jaf li l-majjal imsajjar kif imiss ma jgħibx mard. Ara ahna, nafu tajjeb kif insajru, ahna. Fuqiq qed tahseb?" Janine ma kienet qed tahseb f'xejn, jew forsi fir-rebħha tal-kokki fuq il-profeti. Iżda kellha thaffef. Kien ser jerġgħu jaqbdu t-triq l-ghada filgħodu biex jinżlu dejjem aktar lejn in-Nofsinhar: kien jinhtiġilhom jiltaqgħu mal-bejjiegħha importanti kollha dakinhar stess wara nofsinhar. Marcel għaqġġel lix-xwejjah Għarbi biex iġib il-kafè. Dan, bla ma tbissem, mejjel rasu b'sinjal ta' iva u hareġ ifekren 'il barra. "Bil-lajma kollha filgħodu, bla ġiri xejn filgħaxixa," qal Marcel bid-dahka. B'danakollu l-kafè fl-ahħar wasal. Bilkemm hadu hin biżżejjed biex jibilgħuh li ma harġux barra fit-triq mutraba u kiesha. Marcel sejjah żaghżugħ Għarbi biex jgħinu jgħorr il-bagoll, iżda bi prinċipju qaghad jillatika miegħu fuq il-ħlas. Fil-fatt, il-fehma tiegħu, kiff fissirha għal darb 'ohra lil Janine, kienet ibbażata fuq dak il-prinċipju xejn ċar li huma dejjem jitkolbu d-doppju biex jingħataw il-kwart. Janine, skomda, kienet miexja wara z-żewġ reffieqha. Taħt il-kowt tqil li kellha fuqha kienet liebsa hwejjegħ tas-suf, u xtaqet kieku kienet tokkupa anqas spazju. Il-majjal, għalkemm imsajjar sew, u l-ftit inbid li kienet xorbot, kien qed jagħtuha fastidju wkoll.

Imxew tul-ġnien pubbliku ċkejken b'siġar mimljin trab imħawlin fi. Kienet ġejjin lejhom xi Għarab li warrbulhom mingħajr ma deħru qed jarawhom, huma u jitgeżwru fil-faldi tal-braneż tagħhom. Anki dawk li kellhom il-bieshom imlaqqat, deħru b'sens ta' kburija fuqhom li ma kienit rat fl-Għarab ta' belħha. Janine imxiex wara l-bagoll li kien qed jifta passaġġ qalb il-folla. Ghaddew minn ġol-bieb ta' sur magħmul mit-tafal mohmi lewn l-okra, żbukkaw f'misrah ċkejken bl-istess tip ta' siġar minerali mhawlin fi u mdawwar fit-tarf tal-parti l-aktar wiesgħha tiegħu bil-hnejjet u l-hwienet. Iżda huma waqfu fil-misrah propju, quddiem naqra ta' binja f'għamlu ta' granata, imbajda bil-ġir ikhal. Ģewwa, go kamra wahda, li tieħu d-dawl mill-bieb ta' barra biss, kien hemm bilwieqfa wara fallakka ta' l-injam ileqq, Għarbi xwejjah bil-mustaċċi bojod. Kien qiegħed iservi t-te, jħolli u jbaxxi t-tettiera fuq tliet tazez żgħar ikkuluriti.

Qabel ma setghu jagħrfu xi haġa ohra fil-penombra tal-hanut, ir-riha helwa u friska tat-te tan-nagħniegħ laqgħet lil Marcel u Janine fuq l-ghatba tal-bieb. Lanqas lahaq rifes ġewwa u evita l-ingombru ta' girlandi b'tahlita ta' tettieri tall-landa, tazzi u gabarrejiet qalb dwiewer ta' kartolini, li Marcel ma sabx ruhu wiċċi imb' wiċċi mal-bankun. Janine baqgħet fil-bieb. Iġġennbet daqsxejn biex ma tqoqħodx fid-dawl u ddallam. F'dak il-waqt, fil-penombra wara x-xwejjah bejjiegħ, lemħet żewġ Għarab li kien qed iharsu lejhom bid-dahka, bilqiegħda fuq l-ixxejjer imballati li bihom kien mimli n-naħha ta' wara kollu tal-hanut. Twapet homor u suwed, xalpi rrakkmati kienu mdendlin tul il-hitan, basktijiet u kaxex mimlijin żrieragh aromatiċi kienu qed jingombraw il-passaġġ. Fuq il-bankun, madwar miżien bil-kefek tar-ram ileqqu u jarda qadima bil-marki tal-kejl imħassrin, kien hemm maġenb xulxin konijiet shah ta' zokkor b'wieħed minnhom imnažza' mill-fsieqi tal-karti kohol u hoxnin li kien imgeżwer fihom u digħi minsus minn fuq. Ir-riha ta' suf u hwawar miexja ma' l-arja ta' ġol-kamra harġet fil-berah minn taht il-fwieha tat-te x'hin ix-xwejjah bejjiegħ qiegħed it-tettiera fuq il-bankun u qal bonġu.

Marcel tkellem jgħaggel b'dik il-vuċi baxxa tas-soltu meta jkun qiegħed jittratta biċċa negozju. Imbagħad fetah il-bagoll, wera d-drappijiet u l-imleffijiet, imbotta l-miżien u l-jarda biex jifrex il-merkanzija quddiem ix-xwejjah bejjiegħ. Beda jeċċita ruhu, jgholli l-vuċi, jidħak bla kont, qisu mara li trid tingħogob u mhix żgura minnha nfisha. Issa, b'idejh miftuhin berah, għamel gesti li jfissru bejgħ u xiri. Ix-xiħ xengel rasu, ghadda l-gabarrè bit-te liż-żewġ Għarab ta' warajh u qal xi erba' kelmiet biss li dehru qatghulu qalbu lil Marcel. Dan ġabar id-drappijiet, sarrhom ġol-bagoll, imbagħad mesah minn fuq ġibnu gharaq li ma setax kellu tabilhaqq. Sejjah lir-reffieq qsajjar u reġġħu qabdu triqthom lejn l-arkati. Fl-ewwel hanut, għad illi l-bejjiegħ ghall-ewwel ġab ruhu bl-istess manjjeri maestużi harġu xi ffit aktar henjin. “Jistħajluhom il-hanin Alla,” qal Marcel, “imma jbighu huma wkoll iridu! Il-ħajja iebsa għal kulħadd.”

Janine imxiet warajh bla ma wieġbet. Ir-riħ kważi waqaf għal kollox. Is-sema beda jiftah u bdew jinkixfu xi rqajja' minnu. Dawl qawwi u kiesah kien hiereġ mill-bjar kohol li ttaqqbu fil-hxuna tas-shab. Issa kienu telqu mill-misrah. Imxew fit-toroq čkejkni, tul il-hitan taċ-ċaqquf li fuqhom kien hemm jitbandlu għal isfel il-ward mherrija ta' Dicembru jew, 'l hemm u 'l hawn, xi rummienna niexfa u mdewda. Ir-riħa tat-trab ma' l-aroma tal-kafè, id-duħħan taz-zkuk jinharaq, l-irwejjah tal-ġebla, tal-muntun, xterdu ma' l-inħaw. Il-hwienet, imħaffrin ġewwa partijiet mill-hitan, kienu 'l bogħod minn xulxin.

Janine hasset riġlejha jitqalu. Iżda żewġha bil-mod il-mod kien qed jerġa' jiġi f'tieghu, beda jbigh u jsir aktar minn tagħna wkoll; sejjah lil Janine "ċejkna," il-vjaġġ ma kienx ser ikun għalxejn. "Dażgur," qalet Janine, "aktar jaqbel tiftiehem magħhom direttament."

Ĝew lura minn triq oħra, lejn iċ-ċentru. Il-hin wara nofsinhar kien dieħel ġmielu, is-sema issa kien tista' tgħid mikxuf. Waqfu fil-misrah. Marcel għorok idejh u qagħad iħares lejn il-bagoll ta' quddiemhom b'għaxxa. "Hares," qalet Janine. Mit-tarf l-ieħor tal-misrah kien ġej Għarbi twil, irqi, f'sahħtu, liebes barnuż lew l-ikħal tas-sema, stivali sofor u rotob, par ingwanti f'idejh, u wiċċu ajkul u mahruq miżum 'il fuq għad-dawl. Hliel ghax-xexx li kien liebes forma ta' turban xejn ma kien hemm x'jiddistingu mill-uffiċċali Franciżi ta' l-Affarijiet Indiġeni li Janine kienet xi drabi toghxha warajhom. Baqa' ġej 'il quddiem, jimxi dritt lejhom, iżda taħsbu qiegħed iħares 'l hemm mill-grupp tagħhom, hu u jneħhi ngwanta minn idejh bil-mod. "Iva hej," qal Marcel hu u jwaqqaf spallejha, "hawn hu wieħed minn dawk li jistħajluhom xi ġeneral." Iva hawnhekk ilkoll kellhom dik il-bixxa ta' kburija, iżda dan t'hawn, tabilhaqq, kien qed jesägera. Waqt li l-ispażju ta' madwarhom fil-misrah kien vojt, hu baqa' miexi dritt għal fuq il-bagoll bla ma rah, bla ma rahom. Imbagħad id-distanza ta' bejniethom naqset f'kemm ili nghidlek u l-Għarbi wasal fuqhom, x'xin Marcel qabad, f'salt wieħed, is-senduq mill-maqbad, u ġibdu lura. L-ieħor baqa' għaddej bla ma deher li lemaħ xejn, u bl-istess pass meħxa dritt lejn is-swar. Janine harset lejn żewġha, kellu dehra ta' meta jkun imkaghbar. "Jidħirlhom jistgħu jagħmlu li jridu issa," qal. Janine ma wieġbet xejn. Iddiġgustat ruħha bl-arroganza stupida ta' dak l-Għarbi u hakmuha d-dwejjaq f'salt wieħed. Riedet titlaq, hasbet fl-appartament ċejkken tagħha. Il-ħsieb li tidħol lura l-lukanda, go dik il-kamra ffrizata, kien jimbuttaha. Fis ftakret li s-sid kien issuġġerielha titla' fuq il-bejt tal-forti mnejn wieħed kien iġib id-deżer taħtu. Qalet b'dan lil Marcel, kif ukoll li seta' jħalli l-bagoll fil-lukanda. Iżda hu kien għejha, ried jorqod ftit qabel il-pranzu. "Tghidlix le," qaltlu Janine. Hares lejha, attent f'salt wieħed. "Mela le, għażiżha tiegħi," weġibha.

Stennietu fit-triq, quddiem il-lukanda. Il-ġemħha ta' dawk lebsin l-abjad bdiet tiżdiex bil-bosta. Ma kontx tiltaqa' ma' mara wahda u Janine dehrilha li qatt qabel ma kienet rat daqshekk irġiel. B'danakollu ebda wieħed ma kien qed iħares lejha. Uħud minnhom, bla ma deħru li qed jarawha, dawru qajl qajl lejha dak il-wiċċi xipli u samrani li, f'għajnejha, kien jagħmilhom jixxiebhu lkoll, wiċċi is-suldat Franciżi gewwa x-xarabank, dak ta' l-Għarbi liebes l-ingwanti,

wiċċ makakk u kburi fl-istess hin. Dan hu l-wiċċ li kienu qed idawru lejn il-barranija, bla ma kienu qegħdin jarawha, imbagħad, ħfief u siekta, imxew madwarha wieqfa, bl-għekiesi ta' saqajha kulma jmur jintefhu. U s-sens ta' toqla li kellha, u l-bżonn tagħha li titlaq kienu qed jiżdiedu. “X’ġejt nagħmel?” Izda Marcel kien digħi nieżel lura hdejha.

Meta telghu t-taraġ tal-forti, kienu l-ħamsa ta' wara nofsinhar. Ir-riħ kien waqaf għal kollox. Is-sema, ċar kollu kemm hu, issa kellu l-lewnejn ikhal tal-vinka. Il-kesha, issa aktar xotta, kienet qed tnigħiż il-haddejhom. F'nofs it-taraġ, xwejjah Għarbi, stirat mal-hajt, staqsiehom jekk ridux min idawwarhom mingħajr lanqas biss tharrek, qisu kien digħi c'ert li ser jghidulu le. It-taraġ kien għoli u wieqraf, minkejja l-hafna pjani bil-qiegħha mballta. Aktar ma jitilgħu 'i fuq, aktar kien jinholoq spazju fil-wisa' u telghu f'firxa dejjem akbar ta' dawl, kiesah u mqajjar, fejn kull hoss ta' l-oażi kien qed jaslilhom pur u ċar. L-arja mgħargħra fid-dawl dehret bħal qisha titriegħed madwarhom u żżid fit-treghid aktar ma javvanzaw, bħallikieku fi triqthom kienu qed joholqu mewġa ta' hoss li minn fuq id-dawl kristall baqgħet sejra tinfirex. U fil-mument li fih waslu fuq il-bejt u harsithom intilfet f'daqqa lil hinn mis-siġar tal-palm, fuq ix-xefaq bla qies, Janine dehrilha li s-sema kollu kemm hu kien qed jidwi b'nota wahda, qasira u penetranti, li l-eki tagħha mleu bil-mod il-mod l-ispażju 'i fuq minnha, imbagħad siktu f'daqqa wahda biex halleyha siekta quddiem il-berah bla bidu u bla tmiem.

Hekk hu li, qajl qajl, mexxiet harsitha mil-lvant sal-punent, mingħajr ma itaqgħet ma' l-ebda ostaklu, it-tul kollu ta' liwja perfetta. Taħtha, il-bjut kohol u bojod tal-belt Għarbija kienu jirkbu 'l-xulxin, imdemma bit-tbajja' homor nar tal-bżar ahmar jinxfu fix-xemx. Ma kont tara lil hadd, imma mill-btiehi fuq ġewwa, kienu telghin flimkien mal-fwar aromatiku ta' kafè nkaljat, ilħna dakhana jew tkarkir ta' saqajn li majiftihemx. Ftit aktar 'l-hemm, il-masġar tas-siġar tal-palm, maqsum fi kwadri mhux indaqs fil-qies permezz ta' hitan tat-tafal, kelli l-weraq ta' fuqnett iħaxwxu ma' xulxin taħt l-effett ta' riħ li ma baqax jinhass aktar fuq il-bejt fejn kienet hi. Terġa' aktar lura, u jibqa' sejjer sax-xefaq, kien jibda r-renju lewn l-okra u l-griż tal-ġebel, fejn l-ebda hajja ma tidher. Mhux 'i bogħod wisq mill-oażi, viċin tax-xmara li, fil-punent, kienet iddur mal-masġar tas-siġar tal-palm, kont tilmah tined wiġħin ta' lewn iswed. Dawramej, merħla dromedarji wieqfa soptu, jidhru daqs naqra f'dik id-distanza, holqot fuq wiċċi l-art grīža s-sinjalji skuri ta' kitba stramba li kien jinħtieg tiġi ddeċifrata. 'Il fuq mid-deżer, is-skiet kien immens daqs l-ispażju.

Janine, b'għisimha kollu jistrieħ mal-parapett, baqgħet muta hemm, bla ma

kellhal-hila tinqala' minn ġol-berah li kien qed jinfetah quddiemha. Maġenbha, Marcel kien qiegħed jitnervez. Kien qed ihoss il-bard u ried jinżel. "Nixtieq naf hawn x'kien hawn x'tara?" Iżda hi ma setgħetx taqla' ghajnejha minn fuq ix-xefaq. Hemm, aktar 'l-isfel lejn in-nofsinhar ukoll, dik in-naha fejn is-sema u l-art kien jiltaqgħu f'linja pura, hemm isfel dehrilha f'salt wieħed, kien hemm xi haġa tistennieha li sa dakinar ma keni tħaf biha għad li ma waqfix milli thoss in-nuqqas tagħha. Bil-hin għaddej wara nofsinhar, id-dawl kien qed jixxahxah ġimielu; minn kristallin sar likwidu. Fl-istess hin, f'qalb ta' mara, miġjuba hemm biss b'kumbinazzjoni, bdiet tinhall bil-mod il-mod għoqda ssikkata sforz is-snин, id-drawwa u l-kibi. Harset lejn it-tined fejn kien qiegħdin ikkampjati n-nomadi. Lanqas biss kienet rathom in-nies li joqogħdu hemm, xejn ma kien jiċċaqlaq qalb it-tined suwed u b'danakollu, ma setgħetx tieqaf tahseb fihom, li sa dakinar bil-kemm kienet taf li jeżistu. Bla djar, maqtugħin mid-dinja, kien hemm minnhom ftit waħdiet jiġi-ġerrew fuq it-territorju bla tarf mifrux quddiem ghajnejha, u li ma kienx tabilhaqq ghajr parti insinjifikanti minn spazju ferm akbar, li l-firxa tieghu tqabbdex il-mejt tibqa' sejra sa ma jieqaf eluf ta' kilometri aktar 'l-isfel lejn in-nofsinhar, hemm fejn l-ewwel xmara tħallel sa fl-ahħar il-foresta. Minn dejjem, fuq l-art niexfa, immeximxa sal-ghadma, ta' dan il-pajjiż bla qies, kien hemm xi ftit nies itterrqu bla waqfien, mingħajr ma kellhom xejn tagħhom iżda sefturi ta' hadd, hakkiema mghakksin u hiesla fuq saltna Għarbija. Janine ma keni tħaf tħid il-ġħala dan il-hsieb kien jimlieha b'diqa tant ħelwa u fil-fond, li kien itaqqlilha ghajnejha u jagħlaqhomilha. Kienet taf biss li dik is-saltna kienet minn żmien żemżem imwieghha lilha u li b'danakollu qatt ma kienet ser tkun tagħha, qatt aktar, jekk mhux forsi f'dak il-waqt ghaddieni, x'hin regħġi fetħet ghajnejha fuq sema wieqaf f'salt wieħed, u fuq l-imrieżaq cassi herġin minnu, waqt li l-ilħna li kienet telghin mill-belt Għarbija dment siktu. Deħrilha li d-dinja kienet għadha kemm waqfet hesrem mid-dawrien tagħha u li hadd, minn dak il-waqt 'il-quddiem, ma kien ser jixxieħ aktar, lanqas ma kien ser imut. Minn issa, fl-inħawi kollha tad-dinja, il-hajja ġiet sospiża, ghajr ġewwa qalbha fejn fl-istess waqt, xi hadd kien qiegħed jibki bil-ġħali u bil-ġħażeb.

Iżda d-dawl beda jiċċaqlaq, ix-xemx, imtaffi ja u ma ssahħanx, niżlet lejn il-punent li ha lew Kemxejn Roža, waqt li mewgħa grīza ffurmat ruħha lejn il-lvant, lesta biex tħargħar bil-mod il-wesgħa ta' kobor bla qies. Nebah l-ewwel kelb, u l-ġħajta tieghu fil-bogħod instemgħet tielgħa 'l fuq ma' l-arja, li issa keshet ferm aktar. Janine indunat li snienha kien qiegħdin iċekċku. "Qed ningazzaw," qal Marcel, "din bluha tiegħek. Ejja mmorru lura." Iżda hu

qabadha minn idha kif ġie ġie. Ĝwejda soptu, inqalghet minn mal-parapett u mxiet warajh. Ix-xwejjah Għarbi tat-taraġ ma tharrikx u hares lejhom neżlin lejn il-belt. Kienet miexja bla ma tara lil hadd, daharha milwi b'gheja kbira li qabdiha hesrem, tkarkar ġisimha li l-piż tiegħu issa dehrilha ma tiflaħx għaliex aktar. L-eżaltazzjonji tagħha kienet telqitha. Fil-preżent, hassitha twila wisq, ħoxna żżejjed, kif ukoll bajda wisq għal din id-din ja li kienet għadha kemm dħal-ġelet go fiha. Daqsxejn ta' tifel jew tifla, ix-xbejba, ir-raġel niexef, il-ġakall li kien jagħmel kollox bil-mohbi kienu l-uniċi kreaturi li setgħu jishqu dik l-art fis-skiet. X'kienet ser toqghod tagħmel hemm minn issa 'l-quddiem, jekk mhux iġġebbed sakemm ghajnejha jmorrū biha, sa ma tagħlaqhom għal dejjem?

Fil-fatt, kaxkret rīglejha sar-ristorant, miexja quddiem żewġha sieket hesrem, jew jiftah fommu biex jgħid kemm kien ghajjen waqt li hi stess kienet titqabad b'mod dghajjef kontra riħ li hassitu qed ittellgħalha d-deni. Tkaxkret ukoll sas-sodda, fejn ġie jingħaqad magħha Marcel, u tefla minnufiħ id-dawl bla ma talab xejn minnha. Il-kamra kienet kiesha silg. Janine hassitha tinhakem mill-kesha fl-istess ħin li kien qed jiżidilha sew id-deni. Kienet qed tiehu n-nifs bi tbatija, demmha jiġi fil-vini mingħajr ma jsahħanha. Hasset bhal biza' jikber go fiha. Tqallbet wahda fis-sodda antika tal-ħadid u din erħilha żżaqżaq taħt il-piż tagħha. Le, hi ma reditx timrad. Żewġha digħi kien raqad, hi wkoll kien jihtigilha torqod, hekk kien hemm bżonn. Il-hsejjes fgati tal-belt waslu s'għandha minn ġor-rewwieha. Il-fonografi antiki tal-kafejjet Moreski kienet qed inaħanhu arji li għarfithom b'mod vag, u li kienet qed jaslulha ma' l-ilħna ta' ġemgħa bla heġġa. Kellha bżonn torqod. Iżda hi qaghdet tgħodd it-tined suwed; wara għotjien ghajnejha kien hemm iġmla jirgu bla ma jitharrku; go fiha kienet jduru u jagħqu dwejjaq liema bhalhom. Tabilhaqq, x'fettlilha tiġi hemm? Ma' din il-mistoqsija ghajnejha marret biha u raqdet.

Ma dametx wisq ma stenbhet. Madwarha s-skiet kont taqtghu b'sikkina. Iżda fit-trufijiet tal-belt, klieb mahnuqa kienet qed jagħwu f'nofs ta' lejl ibhem. Triegħdet Janine. Reġġħet tqallbet bil-kontra, hasset spallet żewġha iebsa tmiss ma' tagħha, u f'hakka t'ghajnejn, nofsha rieqda, tgezzet mieghu. B'xiber ngħas fuq ghajnejha bla ma setgħet togħdos fl-irqad, iggrafat ma' dik l-ispalla b'kilba inkonxja, qisha l-kenn l-aktar żgur li kellha. Kienet qed tgedwed, iżda ebda hoss ma hareġ minn fommha. Tgedwed, iżda bilkemm kienet qed tifhem x'inhi tgħid hi stess. Kienet qed thoss biss is-shana hierġa minn ġisem Marcel. Għal aktar minn għoxrin sena, ta' kull lejla, hekk, għas-shana tiegħu, huma t-tnejn dejjem, sahansitra morda, sahansitra waqt vjaġġ,

bħal dan t'issa ... X'kienet ser toqgħod tagħmel wara kollox, wahidha d-dar? Tfal xejn! Mhux dan kien li jonqosha? Ma kienitx taf. Imxiet wara Marcel, dak kollu, hienja bil-hsieb li xi hadd kellu bżonnha. Lilha ma kien jagħtiha l-ebda pjaċir iehor ħlief l-gharfiex li kienet bżonjuža. Ihobbha ma kienx, m'hemmx dubju. L-imhabba, ukoll dik mimlija hdura, m'għandhiex dak il-wiċċ laskri tiegħi. Iżda hi taf kif inhu wiċċu? Huma kienu jinhabbu fid-dlam, bla ma jaraw lil xulxin, billi jteftu f'xulxin. Hemm xi forma ohra ta' mħabba ghajr din tattniebri, imħabba li ssemmä leħenha bi hrara fid-dawl tax-xemx? Ma kienitx taf, iżda kienet taf li Marcel kellu bżonnha u li hi kienet tehtiegħ dan il-bżonn li kien iżommha hajja lejl u nhar, speċjalment bil-lejl, kull lejl, meta hu ma kienx irid joqghod wahdu, jixxieħ jew imut, b'dik il-bixra ta' wieħed rasu iebsa li kienet tagħraf xi minn ġaqeqiet fuq uċuħ irġiel ohra, l-unika espressjoni komuni ta' dawk l-imġieni li jinhbew taht is-sura t'gorrief, sakemm tagħtihom sfiċċa u għegħelhom jinxteħtu b'ruħhom u għisimhom fuq ġisem ta' mara biex ġo fiha jidfnu, bla ebda hajra vera, dak kollu li s-solitudni u l-lejl juruhom li hu tal-biża'.

Marcel tharrek xi ftit qisu biex jitbieghed minnha. Le, hu ma kienx ihobbha, kien biss jibża' minn dak li ma kienx hi, xejn aktar, u hi u hu kien messhom ilhom li nfirdu, u raqdu għal kollox wahidhom. Iżda min jista' jorqod wahdu għal dejjem? Xi ftit irġiel jagħmluh dan, dawk li l-vokazzjoni jew l-isfortuna qatgħethom mill-ohrajn u għalhekk ta' kull lejla, jorqu sodda wahda mal-mewt. Ara Marcel, qatt ma kien ser jasal għal dan, speċjalment hu, tifel dghajnejf li ma jafxf jieħu hsieb tiegħu nniflu, dejjem imwerwer mill-uġġiġ, tista' tħid it-tifel tagħha, li kellu bżonnha u sahansitra dak il-waqt stess harġiġtu speci ta' karba. Tgezzet ftit aktar miegħu, qiegħdet idejha fuq sidru. U, bejnha u bejn ruħha, sejhiti bl-isem hajjiemi li kienet tatu żmien ilu u li baqgħu jużaw bejniethom xi minn ġaqeqiet iżda mingħajr ma jahsbu x'kienu jkunu qed jgħidu.

Sejhiti b'qalbha kollha. Hi wkoll, wara kollox, kellha bżonnu, bżonn saħħtu, il-manjiż żgħar tiegħu, hija wkoll kienet tibżza' li tmut. "Li kelli negħleb din il-biża', kont inkun hienja." Minnufi, hakmitha diqa kbira. Inħalliet minn ma' Marcel. Le, xejn ma kienet qed tegħleb, ma kienitx hienja, kienet ser tmut, tabilhaqq, mingħajr ma tħinheles. Qalbha kienet qed tuġagħha, kienet qed taqt'a nifisha taħbi il-piż enormi li kif dment skopriet kienet ilha ġġorr fuqha għoxrin sena, u issa kienet qed titqabda taħtu b'kemm kellha saħħha. Riedet tinheles anki jekk Marcel, anki jekk l-ohrajn qatt ma nhelsu. Imqajma kif kienet, iddrittat bilqiegħda f'soddiha u waqqfet widnejha biex tisma' l-ghajta li dehrilha kienet ġejja tassew mill-qrib. Iżda minn truf il-lejl, waslulha biss l-ilħna mahnuqa u

ma jaqtgħu xejn tal-klieb ta' l-oazi. Qam daqsxejn tar-riħ bilkemm jinhass li l-ilmiġiet hief tieghu semghethom għaddejjin ġewwa l-masgar bis-siġar tal-palm. Kien gej minn isfel, hemm fejn id-deżert u l-lejl issa kienet qed jithabblu taht sema cass għal darb oħra, fejn tieqaf il-hajja, fejn hadd aktar ma jixxieħ jew imut. Imbagħad nixfu l-ilmiġiet tar-riħ u hi lanqas biss baqghet żgura li kienet semghet xi haġa, jekk mhux ghajta mitfija li wara kollox setgħet issikket jew tagħtiha widen kull x'hin ifettlilha, imma li qatt aktar ma kienet ser tifhem xi tħisser, jekk ma tweġibx għaliha minnufih. Minnufih, iva, talanqas fuq hekk ma kienx hemm dubju!

Qamet mis-sodda bil-mod u baqghet maġenbha bla ma tħitarrek, mohħha biss fuq nifs żewġha. Marcel kien rieqed. Sekonda wara, is-shana tal-friex telqitha u hakimha l-bard. Libset bil-mod, itteftef biex tfittex hwejjigha fid-dawl bati li mil-lampi tat-triq kien jgħadji bejn il-persjani mal-ħajt tal-faċċata. Biż-żarbun f'idha, waslet maġenb il-bieb. Stenniet mument iehor, fid-dlam, imbagħad fethet bil-galbu. Il-lukkett żaqżaq u hi ssummat. Qalbha kienet qed thabbat taħbi tal-genn. Waqqfet widnejha u, bis-skiet iqawwilha qalbha, dawret idha ftit iehor. It-tidwira tal-lukkett ratha bla tmiem. Fethet sa fl-ahħar, żgiċċat 'il barra, u għalqet il-bieb warajha bl-istess prekawzjonijiet. Imbagħad stenniet, b'ħaddha mwäħħal ma' l-injam. Sekonda wara setgħet tisma', fil-bogħod, lil Marcel jiehu n-nifs. Daret, laqgħet ġo wiċċha l-kurrent kiesah silgħ tal-lejl u ġriet tul il-logόg madwar il-bitha. Il-bieb tal-lukanda kien magħluq. Waqt li kienet qed iġġeri l-firroll, l-ghassies ta' bil-lejl deher f'rás it-taraġ, wiċċu mghajjeb, u kellimha bl-Għarbi. "Rieġa' ġejja," qalet Janine, u parprett 'il barra fid-dalma tal-lejl.

Għall-ġonna ta' kwiekeb kienet neżlin mis-sema sewdien fuq id-djar u s-siġar tal-palm. Hi ġriet tul vjal ckejken, issa bahħ, li kien jagħti ghall-forti. Il-kesha, li ma kellhiex ghax titqabad aktar max-xemx, invadiet il-lejl; l-arja nġazzata kienet qed taharqilha l-pulmuni. Iżda hija ġriet, titwerreċ, fid-dlam. Fil-quċċata tal-vjal, madanakollu, tfaċċaw xi dwal, li mbagħad niżlu jserrpu lejha. Waqfet, semghet hoss ta' ġwienah ta' insett u rat sa fl-ahħar, wara d-dwal jitqawwew dejjem aktar, braneż enormi rekbin fuq roti fraġli u jleqqu. Il-braneż għaddew ihokku magħha; tlitt idwal horor tfaccaw għal għarrieda fid-dlam minn warajha u għebu minnufih. Reġgħet kompliet il-ġirja tagħha lejn il-forti. F'nofs it-taraġ, il-hruq ta' l-arja fil-pulmuni tagħha sar tant qawwi li riedet tieqaf. Ĝirja aħħarija xeħħiha bla ma taf kif fuq il-bejt, kontra l-parapett li issa kien qed jagħfas ma' żaqqha. Kienet qed tilheġ u kollox deher jiċċajpar quddiem ghajnejha. Il-ġirja ma saħħnithiex, kienet għadha titriegħed minn fuq

s'isfel. Iżda l-arja kiesha li kienet qed tibla' nifs f'nifs bil-għażla ma damitx ma ġriet fiha b'mod li setghet tiehu nifs regolari, u bdiet tinbet ftit tas-shana qalb it-tkexkix tal-bard. Ghajnejha nfethu sa fl-ahħar fuq il-wesghat ta' matul il-lejl.

L-ebda nifs, l-ebda hoss, jekk mhux xi mindaqiet iċ-ċaqqiċi mitfi tal-ġebel li l-kesha kienet qed tfarrak f'ramel, ma ġie jfixkel is-solitudni u s-skiet ta' madwar Janine. Sekonda wara, b'danakollu, dehrilha li s-sema ta' fuq rasha nqabad fi speċi ta' spirall kbir iqantar. Fil-meddiet tal-lejl niexef u kiesah, eluf ta' kwiekeb kienu qed jissawru bla heda u mrieža q tas-silġ ileqqu, jinqatgħu, u minnufihi jiżżeरżqu helu helu lejn ix-xefaq. Janine ma setghetx tinqala' mill-kontemplazzjoni ta' dak it-titjir 'l isfel għal riħhom ta' l-ilsna tan-nar. Qaghdet iddur magħhom u l-istess triq li mxiet hemm wieqfa kienet qed tgħaqqa qadha ftit ftit mal-qofol tal-jien tagħha, fejn issa kien hemm jitqabdu l-kesha u x-xenqa. Quddiemha, il-kwiekeb kienu qed jaqgħu, wahda wahda, imbagħad jintfew qalb l-iġbla tad-deżert, u kull darba Janine kienet tinfetah ftit aktar għal-lejl. Kienet qed tiehu n-nifs, tinsa l-kesha, il-piż tan-nies, il-hajja tal-ġenn jew inkella magħtuba, id-diqa ta' qalb tkarkar f'dak li għandu x'jaqsam mal-hajja u l-mewt. Wara tant snin li fihom, hi u tħarrab mill-biża', qaghdet tiġri bla skop bhal miġnuna, kienet waslet sa fl-ahħar biex tieqaf. Fl-istess hin, dehrilha reġġħet sabet għeruqha, il-meraq tal-hajja kien tiela' għal darb' ohra f'għisimha li waqaf jitriegħed. B'żaqqa kollha tagħfas mal-parapett, immattra lejn is-sema miexi fuq rasha, hija qaghdet tistenna biss li t-tferfir ta' qalbha sa issa mikduda jgħaddilha huwa wkoll u jitnissel is-skiet gewwa fiha. L-ahħar kwiekeb tal-ġlejjeb irħew l-ghenieqed tagħhom ftit aktar 'l isfel fuq ix-xefaq tad-deżert, u ma tharrkux aktar. Allura, bi hlewwa li tħaxxi, l-ilma tal-lejl beda jimlieha 'l Janine, għaraq il-kesha, tela' bil-mod il-mod mill-ġħajnejha mudlħama tal-jien tagħha u f'gelgħu ma jaqta' xejn baqa' sejjjer ifawwar gewwa fommha, fgat bil-krib li kienet qed iżżomm ġo fiha. Sekonda wara, is-sema minn tarf sa tarf infirex fuqha, mimduda wiċċha 'l fuq, mal-qiegħha kiesha ta' l-art.

X'hin Janine dahlet lura, bl-istess prekawzjonijiet, Marcel kien għadu ma stenbahx. Iżda tnieħed x'hin imteddet maġenbu u, ftit sekondi wara, qam bil-qiegħda f'daqqha. Tkellem u hi ma feħmitx x'kien qed jgħid. Niżel mis-sodda, xegħel u d-dawl hassitu bħal xi hadd jilagħbilha daqqa ta' harta ġo wiċċha. Mexa jitbandal lejn il-friskatur u xorob kemm felah minn flixkun ilma minerali li kien hemm. Kien ser jidhol helu ħelu fil-friex x'xin, b'irkobbu fuq is-sodda, haress lejha, mibluu. Hijha kienet qed tibki biki tad-demm, bla ma setghet titrażżan. "M'għandi xejn, għażiż tiegħi," qaltlu, "xejn m'għandi."

Nota

“Il-Mara Midinba” ta’ Albert Camus hi l-ewwel minn sitt novelli miġbura taht l-isem ta’ *Turufnament u Saltna* (1957), titlu li jixhet dawl fuq l-ambivalenzi ta’ l-esperjenzi li jghaddu minnhom il-protagonisti ghax ir-realtà m’għandhiex wiċċi wieħed – fuq naħa wahda tal-munita hemm is-sabih, fuq l-ohra hemm l-ikrah.

“Il-Mara Midinba” hi novella realista u simbolika fl-istess hin. Fiha niltaqghu ma’ Janine, mara mizzewġa bla tfal u mxabbgha sal-ponta ta’ mneħirha bil-monotonija ta’ hajja li kienet qed tghix fiha ma’ żewġha Marcel, negozjant immatur u xi ftit jew wisq razzist.

Xarabank skomda ghall-ahhar tbegħedhom mill-kosta Mediterranja fejn kienu joqogħdu u teħodhom ’il-ġewwa fl-oaži ta’ Lagħouat qrib ħafna tad-deżert. Biss Janine li tkun qed tagħmel dak il-vjaġġ kontra qalbha, xejn ma thossha komda f’dak l-ambjent purament Għarbi u bla dubju ta’ xejn ostili għall-Ewropej. Biex tagħqad jitlgħalha d-deni. Ma jilhaqx jidhol il-lejl li ma tirtirax ġo kamriħha fil-lukanda fejn ikunu all-ġigjati.

Matul il-lejl iżċa jaġri dak li l-qarrej bl-ebda mod ma jkun qed jistenna. Janine tgħaddi minn esperjenza ta’ natura metafizika. Ĕgħida misterjuża taqlagħha minn ġos-sodda u timbuttaha lejn fortizza li kienet żaret aktar qabel wara nofsinhar, biex issa mill-quċċata tagħha tinfetah berah għall-pjaċir li jnissel fiha d-deżert tas-Sahara; “[...] bi hlewwa li tghaxxi, l-ilma tal-lejl beda jimlieha ‘l Janine, għaraq il-kesha, tela’ bil-mod il-mod mill-ġħajnej mudlama tal-jien tagħha u f’gelgul ma jaqta’ xejn baqa’ sejjer ifawwar ġewwa fommha, fgat bil-krib li kienet qed iżżomm ġo fiha.”

Wara esperjenza fuqana bħal din wieħed jistenna li Janine, issa rrikonċiljata ma’ l-ambjent Għarbi, terġa’ titwieled mill-ġdid. Xejn minn dan. Hija tmur lura fis-sodda maġenb żewġha u tifnaqqa’ tibki kemm tiflaħ bla ma tkun tista’ tistejżer. Il-mument ta’ estasi li gawdiet jista’ jservi biss ta’ skappatura, biex imbagħad terġa’ lura għat-taqtigha tal-hajja ta’ kuljum, armata “b’ dak id-dawl mirbuħ”; ghax hi wara kollox trid tibqa’ fidila lejn familtha, fis-sens wiesa’ tal-kelma. Inkella kif taqbad tispjega din l-ispeċi ta’ *anticlimax*? Jista’ jkun li Janine issir konxja bħalma kien Camus wkoll li l-adulterju jgħiegħlek thossock hati għomrok kollu “quddiem dik jew dak li tkun ittradejt.” Jew forsi ghax kienet taf tajjeb li wara “l-adulterju” tagħha kien hemm tradiment iehor, dak simboliku ta’ bejn razza u ohra. L-enimma ta’ Janine tixbah dik ta’ l-awtur innifsu fil-konfront ta’ l-Algerini fil-hamsinijiet. Fl-gheluq ta’ l-esej “Lura Tipasa” (*Is-Sajf*, pp. 74-75) Camus jghidilna li hu ma jixtieq qatt ikun traditur,

“la ta’ wiehed u lanqas ta’ l-ohrajn.” Iżda mill-banda l-ohra jammetti li ma jistax jinfatam minn niesu u jsostni, “[...] amin ser inkun.”

It-teknika użata f’din in-novella ma tantx għandna eżempji tagħha fil-letteratura Maltija. Camus jagħzel li jabbanduna l-forma “klassika” tan-novella-aneddotu. Fil-fatt, l-element aneddotali f’ “Il-Mara Midinba” hu ridott ghall-minimu possibbli (trama ta’ xejn), bl-aspett temporali ridott hafna wkoll (ġurnata u lejl biss), biex imbagħad aktar jagħfas fuq l-aspett psikiku (l-avventura interjuri li tghaddi minnha Janine).

Camus tista’ tghid jieqaf fuq dqiqa mill-hajja ta’ din il-mara u jiżvolgi evokazzjoni waħda biss bl-irqaqat kollha li għandhom x’jaqsmu magħha. Il-fakra ta’ ġrajjet passati għandha influenza minima hafna fuq l-andament ta’ l-esperjenza ġewwinija li tghaddi minnha Janine. Hija l-banalità ta’ hajja li qed tħix issa li bil-mod il-mod tirbah fuq kull kunsiderazzjoni oħra. Tara l-mod kif jgħixu n-nies tad-deżert u f’daqqa waħda thossha tiċċarrat minn ġewwa bil-medjokrità tad-destin tagħha waqt li tilmah raġġ ta’ “xi haġa oħra.” Din hi d-dqiqa eċċeżzjonali li tiswa fil-hajja ta’ bniedem ghax taf il-holqien tagħha f'rivelazzjoni li twassal ghall-gharfien tal-jien – mument uniku li diffiċċi jerġa’ jirrepeti ruhu: “[Janine] kienet taf biss li dik is-saltna kienet minn żmien żemżem imwiegħda lilha u li b’danakollu qatt ma kienet ser tkun tagħha, qatt aktar, jekk mhux forsi f’dak il-waqt ghaddieni, x’hin reġġħet fethet ghajnejha fuq sema wieqaf f’salt wieħed, u fuq l-imriežaq ċassi herġin minnu, waqt li l-ilħna li kienu telgħin mill-belt Għarbija dment siktu. Deħriha li d-dimja kienet għadha kemm waqfet hesrem mid-dawrien tagħha u li hadd, minn dak il-waqt ’il-quddiem, ma kien ser jixxieħ aktar, lanqas ma kien ser imut.” Hu għal din id-dqiqa li nkibbet “Il-Mara Midinba,” għax ir-rivelazzjoni li tnisslet magħha taqsam lill-protagonista fi tnejn u tikkundannaha għal għomorha, għax fiha ġie rrivelat lilha li m’hemmx saltna mingħajr turufnament, m’hemmx fedeltà mingħajr tradiment, m’hemmx libertà mingħajr jasar.

Sahansitra t-tmiem ta’ novella-dqiqa hu differenti minn dak ta’ novella-aneddotu. Waqt li ta’ l-ahħar għandha tmiem magħluq (b’xi sentenza-xokk, nghidu aħna), ta’ l-ewwel għandha tmiem miftuh, bl-awtur ihalli perspektivi mdendlin, persunaġġi ma tafx fejn huma, fejn waslu, x’ser jagħmlu, u jobbliga lill-qarrej jistħajjal u jimla l-vojt hu biex jekk irid jaqta’ x’ser jiġi fil-futur. Xejn anqas it-tmiem ta’ “Il-Mara Midinba” meta Janine tidħol lura f’kamritha wara “l-adulterju” tagħha: “X’hin Janine dahlet lura, bl-istess prekawżjonijiet, Marcel kien għadu ma stenbahx. Iżda tnieħed x’hin imteddet maġenbu u, ffit sekondi wara, qam bilqiegħda f’daqqa. Tkellem u hi ma feħmitx x’kien qed

jghid. Niżel mis-sodda, xegħel u d-dawl hassitu bhal xi hadd jilagħbilha daqqa ta' harta go wiċċha. Mexa jitbandal lejn il-friskatur u xorob kemm felah minn flixkun ilma minerali li kien hemm. Kien ser jidhol helu helu fil-friex x'hin, b'irkobbtu fuq is-sodda, hares lejha, mibluh. Hija kienet qed tibki biki tad-demm, bla ma setghet titrażżan. ‘M’għandi xejn, għażiż tiegħi,’ qaltlu, ‘xejn m’għandi.’” – tniem li ma jagħlaq xejn, anzi jiftah fuq kapitli ohra ta’ rumanz shih kieku l-awtur ried jirrepeti dak li għamel fil-każ ta’ *Il-Waqgħa*, li originarjament kellu jifforma parti mill-ġabrab ta’ novelli, *Turufnament u Saltna*.